

من برای خواندن زندگی می‌کنم؛ برای زندگی کردن نمی‌خوانم.
فرانسیس بیکن، فیلسوف انگلیسی

مقایسه نتایج ملی و بین‌المللی مطالعه پیشرفت سواد خواندن در پرلز ۲۰۰۱

دکتر عبدالعظیم کریمی
دکتر حسین اسکندری

اشاره

کتاب‌های غیر درسی، خصوصاً کتاب‌های داستان و راهبردهای گوناگون آموزش و تدریس خواندن و شیوه‌های فعال ارزشیابی، از جمله مسائلی هستند که زمینه‌های اولیه و زیربنایی آموزش خواندن به کودکان را به وجود می‌آورند.

اگرچه تفاوت‌های عمیقی از نظر مسائل فرهنگی، نظام آموزشی، درجه توسعه یافتگی کشورها و نیز چالش‌هایی جدی در اجرای مطالعات بین‌المللی، بومی سازی آزمون‌ها و روش‌های نمونه‌گیری و مقایسه وجود دارند، به طوری که میزان عینیت و اعتبار و کارآمدی این گونه پژوهش‌ها را با پرسش‌های اساسی درگیر می‌کنند، ولی از اهمیت و نتایج این بررسی‌ها نمی‌توان چشم پوشید. در نتیجه در یک چشم‌انداز انتقادی می‌توان، هم به نتایج به دست آمده

سواد خواندن و دریافت اطلاعات، پایه و زیر ساخت توسعه فرهنگی یک جامعه را شکل می‌دهد. میزان توسعه یافتگی آن جامعه هم، با شاخص‌های پیشرفت سواد خواندن و توانایی دریافت اطلاعات سنجیده می‌شود. «مطالعه بین‌المللی پیشرفت سواد خواندن پرلز»، با هدف قرار دادن این شاخص‌ها سنجه‌ای مناسب برای مقایسه بین‌المللی و ارزشیابی ملی در اختیار تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیرندگان قرار داده است. برخی از مهم‌ترین عواملی که بر این شاخص‌ها اثر می‌گذارند، عبارتند از: خانه و مدرسه، و زمینه و شرایطی که دانش‌آموزان خواندن را در آن فرا می‌گیرند. تجربه‌های خانه، مهارت پایه خواندن، میزان مطالعه والدین، نگرش والدین، عادات خواندن، وجود کتابخانه خانگی و کلاسی و دسترسی به

توجه کرد و زمینه‌های برون رفت از مشکلات احتمالی را فراهم ساخت و هم امکان بررسی تطبیقی را بیش تر از پیش آماده کرد. در چرخهٔ چنین بررسی‌هایی می‌توان با شناسایی فرصت‌ها و تهدیدها، قوت‌ها و ضعف‌ها، محدودیت‌ها و امکانات و قابلیت‌ها و موانع، شکاف آموزشی را در نظام آموزشی بررسی کرد و نقطهٔ عزیمت ترمیم و اصلاح آموزشی را یافت، این پژوهش‌ها فرصتی مناسب برای مقایسه آهنگ رشد تحولات در چرخه‌ای جهانی را به دست می‌دهند و این امکان را به وجود می‌آورند که با تکیه بر نتایج آن‌ها، فاصله‌های بین المللی و شکاف‌های آموزشی جهانی کم شود.

از آن جا که شاخص توسعه یافتگی فرهنگی هر کشور، متوسط سواد افراد آن کشور و توانایی و سطح دسترسی آنان به اطلاعات است، نمی‌توان به سرمایه گذاری روی تعدد اندکی سواد آموخته و نخبگان ملی آن جامعه اکتفا کرد. جمعیت باسواد، اساس توسعهٔ کلان کشور را تشکیل می‌دهد. توانایی خواندن به رشد فردی افراد کمک می‌کند و دسترسی آسان به اطلاعات و استفاده و کاربست آن‌ها، زمینه لازم برای رشد اجتماعی را فراهم می‌سازد. از این رو، پرداختن به پژوهش‌های اساسی در این عرصه‌ها، اهمیت فراوان دارد و توجه به نتایج آن‌ها در نظام آموزشی ضروری است.

مهم‌ترین عوامل موثر در پیشرفت سواد خواندن

۱. فعالیت‌های خواندن در خانه

۱-۱. آموزش سواد خواندن در خانه و آموزش پیش دبستانی
در همه کشورها، بین عملکرد خواندن در پایهٔ چهارم و درگیر بودن دانش‌آموزان در فعالیت‌های

سواد خواندن قبل از ورود به مدرسه (مانند خواندن کتاب، قصه‌گویی، شعر خوانی، بازی با حروف الفبا، و شرکت در بازی با کلمات) ارتباط مثبتی وجود دارد.

۵۸/۲٪ دانش‌آموزان ایرانی شرکت کننده در پرلز ۲۰۰۱ به زبانی غیر از زبان فارسی تکلم می‌کنند

در ایران بیش از نیمی از والدین، «بعضی وقت‌ها» به فعالیت‌هایی مانند کتاب خواندن (۵۱/۲٪)، قصه گفتن (۴۹/۷٪)، خواندن شعر و سرود (۴۳/۵٪)، بازی با کلمات (۳۹/۹٪) و نوشتن حروف یا کلمات (۴۱٪) می‌پردازند. فعالیت تماشای برنامه‌های تلویزیونی که در آن‌ها خواندن آموزش داده می‌شود، بالاترین درصد را در «بیش تر اوقات» به خود اختصاص داده است. و کم‌ترین درصد مربوط به خواندن با استفاده از رایانه است.
نتایج به دست آمده نشان می‌دهند، دانش‌آموزان ایرانی که قبل از ورود به مدرسه فعالیت‌های سواد خواندن (مانند خواندن کتاب و قصه‌گویی) داشته‌اند، عملکرد بالاتری در آزمون پرلز دارند.

۱-۲. نوع تکلم زبان در خانه

بین تکلم به زبان مورد استفاده در آزمون پرلز در خانه، و عملکرد در آزمون پرلز به طور متوسط در همهٔ کشورها، ارتباطی قوی وجود دارد.
۵۸/۲٪ دانش‌آموزان ایرانی شرکت کننده در پرلز ۲۰۰۱ به زبانی غیر از زبان فارسی تکلم می‌کنند.
دانش‌آموزان ایرانی که در کودکی زبان فارسی را یاد گرفته‌اند، به طور معناداری نتایج بهتری کسب کرده‌اند و عملکرد تحصیلی بهتری داشته‌اند.

۱-۳. کتابخانه خانگی و کتاب‌های کودکان در همه کشورها، دانش‌آموزان خانواده‌های دارای

کتاب‌های کودکان زیاد (بیش از ۱۰۰ جلد)، نسبت به دانش‌آموزان متعلق به خانه‌های دارای کتاب‌های کودکان کم (۱۰ جلد یا کم‌تر)، پیشرفت تحصیلی بالاتری داشته‌اند. در سطح بین‌المللی، به طور متوسط اکثر دانش‌آموزان (۵۸٪) به خانه‌هایی با بیش از ۲۵ جلد کتاب کودک تعلق داشته‌اند.

در ایران وضعیت متفاوت است، به گونه‌ای که فقط ۲۲/۶٪ از دانش‌آموزان متعلق به خانواده‌هایی هستند که بیش از ۲۵ جلد کتاب دارند و ۴۹/۸٪ از آن‌ها کم‌تر از ده جلد کتاب کودک و ۲۱/۳٪ بین ده تا ۲۵ جلد کتاب کودک در خانه دارند.

نتایج حاصله نشان می‌دهد، دانش‌آموزانی که کم‌تر از ده جلد کتاب کودک در منزل داشته‌اند، به طور معناداری عملکرد پایین‌تری در آزمون پرلز کسب کردند.

۱-۴. والدین و مدت زمان مطالعه

به طور متوسط در همه کشورها، دانش‌آموزانی از بالاترین سطح پیشرفت تحصیلی برخوردار بوده‌اند که والدین آن‌ها مدت زمانی را به طور مرتب (بیش از شش ساعت در هفته) صرف مطالعه می‌کرده‌اند و نگرش مثبتی نسبت به خواندن و مطالعه داشته‌اند.

نگاهی به اطلاعات موجود در پرسش‌نامه والدین در ایران نشان می‌دهد که فقط ۱۲/۲٪ از والدین بیش از ۶ ساعت در هفته مطالعه دارند و به نظر می‌رسد، عمده مطالعه والدین برای ادامه تحصیلات و یا برای کسب خبر است.

۲. برنامه درسی و سازمان مدرسه

۱-۲. مهارت‌های اولیه سواد خواندن در دوره پیش دبستانی
در اغلب کشورها، مدیران مدرسه‌ها گزارش

کرده‌اند، کم‌تر از نیمی از دانش‌آموزان آن‌ها (و در بسیاری موارد، کم‌تر از یک چهارم آن‌ها) قبل از شروع مدرسه، مهارت‌های اولیه سواد خواندن (مانند تشخیص حروف الفبا، خواندن برخی از کلمات، خواندن جمله‌ها، نوشتن حروفی از الفبا و نوشتن برخی از کلمات) را کسب کرده‌اند.

در ایران کمتر از یک چهارم دانش‌آموزان، قبل از شروع مدرسه مهارت‌های اولیه سواد خواندن را کسب کرده‌اند.

به طور متوسط، والدین بیش از نیمی از دانش‌آموزان (۵۴٪) در کل کشورها گزارش کرده‌اند که کودکان آن‌ها هنگام ورود به دبستان تا حدودی به فعالیت‌های اولیه سواد خواندن (موارد مورد اشاره در بند فوق) آشنا بوده‌اند و تنها ۱۷٪ از والدین گزارش کرده‌اند که کودکانشان هیچ چیز نمی‌دانسته‌اند.

۶۲٪ والدین ایرانی اظهار کرده‌اند، فرزندانشان قبل از شروع کلاس اول قادر به شناخت برخی از حروف الفبا بوده‌اند. این بررسی برای دیگر مهارت‌ها نشان می‌دهد که ۵۳٪ قادر به خواندن بعضی از کلمات، ۳۲٪ قادر به خواندن جملات، ۶۲٪ قادر به نوشتن حروف الفبا و ۵۴٪ قادر به نوشتن بعضی از کلمات بوده‌اند. به طور متوسط، حدود ۱۸٪ از والدین گزارش داده‌اند که کودکانشان اصلاً قادر به انجام این مهارت‌ها نبوده‌اند.

این مساله نشان می‌دهد، نقش والدین ایرانی کم‌تر از وضعیت جهانی نیست و باید روی آموزش پیش‌دبستانی و یا آموزش دبستانی تأکید شود. بر اساس گفته مدیران مدرسه‌ها در همه کشورها، در پایه‌های اول تا چهارم، خواندن بیش از سایر برنامه‌های درسی مورد تأکید بوده است. به طور متوسط، تقریباً چهار پنجم دانش‌آموزان (۷۸٪) در مدرسه‌هایی بوده‌اند که در آن‌ها خواندن بیش از سایر برنامه‌های درسی مورد تأکید بوده است. مدیران مدرسه‌های ایران نیز گزارش داده‌اند که در مقایسه با سایر موارد درسی، ۷۸/۳٪ بیش‌تر روی

خواندن تأکید می‌شود.

اوقات از این روش استفاده می‌کردند.

در ایران، بیش از ۹۰٪ معلمان گزارش داده‌اند که همیشه یا اکثر اوقات از روش آموزش خواندن به تمام کلاس استفاده می‌کنند.

۲-۲. متوسط زمان آموزش در مدرسه

در کانادا، کلمبیا، قبرس، فرانسه، یونان، نیوزلند، و ایالات متحده، معلمان به طور متوسط به نه ساعت وقت در هفته، و در مقدونیه به سه ساعت در هفته، برای آموزش زبان اشاره کرده‌اند؛ متوسط زمان آموزش در کل کشورها هفت ساعت بوده است. به طور متوسط، معلمان ۲۸ درصد از دانش‌آموزان پایه چهارم در کل کشورها به شش ساعت در هفته برای آموزش خواندن اشاره کرده‌اند. طبق گزارش معلمان ایرانی، متوسط زمان آموزش زبان فارسی در مدرسه‌های ایران حدود ۵ ساعت و متوسط زمان تدریس خواندن در برنامه هفتگی، حدود هفت ساعت و نیم است. لازم به توضیح است، منظور از آموزش زبان فارسی، تدریس و انجام تمام فعالیت‌های معلم در زمینه آموزش خواندن، نوشتن، صحبت کردن، ادبیات فارسی و سایر مهارت‌های زبانی است. در حالی که تدریس قرائت یا خواندن صرف و استفاده از مهارت خواندن در تدریس دیگر درس‌ها هم وجود دارد.

۲-۴. سرعت خواندن

در سطح بین‌المللی، به طور متوسط، قریب به نیمی از دانش‌آموزان (۵۶٪) در کلاس‌هایی بوده‌اند که همه دانش‌آموزان یک نوع مطلب آموزشی را، اما با سرعت‌های متفاوت، می‌خوانده‌اند. قریب یک سوم (۳۲٪) دیگر، بر حسب سطح توانایی در خواندن، مطالب گوناگونی را مطالعه می‌کرده‌اند. بقیه دانش‌آموزان هم یک نوع مطلب را با یک سرعت می‌خوانده‌اند؛ زیرا اغلب در سطح یکسانی از توانایی خواندن قرار داشته‌اند.

۳۰/۵٪ معلمان ایرانی اظهار داشته‌اند که برای آموزش خواندن از مواد آموزشی یکسان استفاده می‌کنند، لیکن سرعت تدریس متفاوت است. در مقابل ۵۲/۱٪ از آن‌ها ابراز کرده‌اند که از مواد متفاوت آموزش استفاده می‌کنند.

۲-۵. روش تدریس

به طور متوسط، در همه کشورها معلمان گزارش کرده‌اند که رایج‌ترین فعالیت مورد استفاده در کلاس درس، پرسش از دانش‌آموزان است تا ایده اصلی مطرح شده در آنچه خوانده‌اند را مشخص کنند و درک خود را از آن توضیح دهند (این فعالیت حداقل هفته‌ای یک بار

۲-۳. روش آموزش خواندن در کلاس

آموزش خواندن به عنوان یک فعالیت جمعی در کلاس درس، رایج‌ترین رویکرد در سطح بین‌المللی بوده است. به طور متوسط ۳۸٪ از دانش‌آموزان در کلاس‌هایی بوده‌اند که معلمان آن‌ها همیشه یا اکثر

و روی ۹۰٪ از دانش آموزان اجرا می‌شود).

رایج‌ترین فعالیت مورد استفاده در مدرسه‌های ایرانی، پاسخ به سؤال‌های درک مطلبی است که در کتاب یا برگه تمرین وجود دارند. ۴۱/۸٪ از معلمان اظهار داشته‌اند که این فعالیت را هر روز و ۵۲/۱٪ از آن‌ها را هفته‌ای یک بار انجام می‌دهند.

۲-۶. روش‌های جبرانی

در سطح بین‌المللی، به طور متوسط، قریب به دو سوم (۶۳٪) از دانش آموزان پایه چهارم، در کلاس‌هایی بوده‌اند که هرگز به کلاس جبرانی یا متخصص خواندن دسترسی نداشته‌اند. دوازده درصد از کلاس‌هایی بوده‌اند که طبق گزارش معلمانشان، همواره به کلاس جبرانی و متخصص خواندن، برای کمک به رفع مشکلات خواندن دانش آموزان دسترسی داشته‌اند و ۲۵٪ هم در کلاس‌هایی بوده‌اند که این متخصصان گاهی در دسترس بوده‌اند.

تقریباً در همه کشورها، رایج‌ترین پاسخ معلمان به این سؤال که: وقتی دانش آموزی شروع به عقب افتادن در خواندن می‌کند، شما چه می‌کنید، این بود که: وقت بیشتری روی کار کردن با آن دانش آموزان می‌گذاریم (۸۸٪ دانش آموزان در سطح بین‌المللی).

۸۱/۶٪ معلمان ایرانی گزارش داده‌اند که برای حل مشکلات دانش آموزانی که در خواندن مشکل دارند، هرگز به یک متخصص زبان آموزی دسترسی ندارند. ۲/۵٪ اظهار کرده‌اند که برای کمک با دانش آموزان

مشکل‌دار به شخصی دسترسی دارند. ۸۵/۸٪ معلمان اظهار داشته‌اند که به فرد متخصص برای تشکیل کلاس‌های جبرانی دسترسی ندارند.

۳. آموزش خواندن

۳-۱. رسانه‌های آموزشی

به طور متوسط، در سطح بین‌المللی دو سوم دانش آموزان به طور روزانه آموزش خواندن را بر مبنای یک کتاب درسی یا مجموعه مطالب خواندنی دریافت می‌کنند. در بلغارستان، قبرس، یونان، مجارستان، لتونی، روسیه و اسلواکی، تقریباً همه دانش آموزان (۹۵٪ یا بیش‌تر) چنین آموزشی را دریافت می‌کنند. قریب یک سوم دانش آموزان (۳۲٪) به طور روزانه و قریب به نیمی از دانش آموزان (۴۶٪) به طور هفتگی از کتاب‌های تمرین استفاده می‌کرده‌اند.

عمده عملکرد آموزشی در ایران، استفاده روزانه (۵۰/۴٪) یا حداقل یک بار در هفته (۳۷/۶٪) از کتاب‌های درسی یا کتاب‌های دوره‌ای است و بعد از آن استفاده از کتاب‌های تمرین یا پلی‌کیپی‌هاست که حداقل هفته‌ای یک بار انجام می‌شود.

در همه کشورها، رویکرد آموزشی مورد استفاده برای اغلب دانش آموزان (به طور متوسط ۵۳٪، آموزش

بر مبنای یک کتاب درسی با مجموعه مطالب خواندن بوده که با حداقل یک بار تمرین در کتاب‌ها یا برگه‌های تمرین در هفته همراهی می‌شده است. سه چهارم از دانش‌آموزان (به طور متوسط ۷۶٪) در هر ماه حداقل دو مورد از موارد زیر را به عنوان مکمل برنامه آموزشی معمول خود دریافت کرده‌اند: کتاب‌های کودکان، روزنامه یا مجله و فعالیت‌های رایانه‌ای و یا تکلیف‌های اینترنتی.

۴۹/۳٪ از معلمان حداقل یک بار در ماه از روزنامه‌ها و مجلات کودکان و ۴۳/۶٪ از کتاب‌های متنوع کودکان به عنوان برنامه‌های آموزشی مکمل، استفاده می‌کنند

۳-۲. داستان در کلاس درس

در سطح بین‌المللی به طور متوسط، استفاده از داستان در کلاس درس بسیار رایج‌تر از متون غیر داستانی است. بر اساس گزارش معلمان، استفاده از داستان برای آموزش خواندن، در هر هفته برای ۸۴٪ از دانش‌آموزان مصداق داشته است، در حالی که استفاده از متون غیر داستانی تنها در مورد ۵۶ درصد از دانش‌آموزان صحت داشته است.

۴۹/۳٪ از معلمان حداقل یک بار در ماه از روزنامه‌ها و مجلات کودکان و ۴۳/۶٪ از کتاب‌های متنوع کودکان به عنوان برنامه‌های آموزشی مکمل، استفاده می‌کنند.

۳-۲. خواندن با صدای آهسته

هم معلمان و هم دانش‌آموزان بر این موضوع اتفاق نظر داشته‌اند که خواندن با صدای آهسته، به ویژه برای دانش‌آموزان موفق‌تر در خواندن، یک فعالیت رایج کلاسی بوده است. به طور متوسط، در سطح

بین‌المللی، دو سوم از دانش‌آموزان پایه چهارم (۶۶٪) به خواندن با صدای آهسته به طور روزانه و ۲۷٪ دیگر به خواندن با صدای آهسته به طور هفتگی، اشاره کرده‌اند. ۵۶/۶٪ از دانش‌آموزان ایرانی گزارش داده‌اند که هر روز سر کلاس مطلبی را با صدای آهسته می‌خوانند. و ۲۵٪ دیگر به خواندن با صدای آهسته به طور هفتگی اشاره کرده‌اند.

در همه کشورها به طور متوسط، معلمان گفته‌اند که از اغلب دانش‌آموزان پایه چهارم (۵۶٪) خواسته‌اند، روزانه مطلبی را با صدای بلند و برای همه کلاس یا گروهی کوچک و یا برای همکلاسی‌های خود، بخوانند. خود دانش‌آموزان نیز با نسبت کم‌تری، قریب یک چهارم (۲۳٪) به طور روزانه و یک سوم (۳۶٪) به طور هفتگی، به بلند خواندن اشاره کرده‌اند. جالب است که دانش‌آموزان موفق‌تر در خواندن، به خواندن مستقل بیش‌تر (به طور روزانه) و خواندن بلند کم‌تر (به طور ماهانه) اشاره کرده‌اند. قابل درک است که معلمان به دانش‌آموزان موفق‌تر آزادی عمل و وقت مطالعه مستقل بیش‌تری می‌داده‌اند.

۷۸٪ دانش‌آموزان ایرانی گزارش داده‌اند که معلمانشان تقریباً هر روز مطلبی را با صدای بلند در کلاس می‌خوانند. ۶۳/۵٪ از معلمان نیز به این مورد اشاره کرده‌اند. بیش از یک چهارم دانش‌آموزان (۳۲٪) به طور روزانه ۴/۴۸٪ به طور هفتگی، خواندن بلند برای تمام کلاس را گزارش کرده‌اند. این میزان در مورد گزارش معلمان، به ترتیب روزانه ۵۸/۲٪ و هفتگی ۳۴/۸٪ ثبت شده است.

۳-۴. شیوه ارزشیابی

در بسیاری از کشورها، پرسش شفاهی به وسیله معلم، یک فعالیت روزانه است و در تمام کشورها این امر به طور هفتگی در مورد اغلب دانش‌آموزان پایه چهارم اجرا می‌شود. اغلب دانش‌آموزان همچنین در مورد دادن پاسخ کتبی به سوالات معلم درباره آنچه در

کلاس خوانده‌اند، اشاره کرده‌اند.

در ایران عمده فعالیت روزانه برای درک مطلب، پاسخ دهی به سوالات موجود در کتاب یا برگه تمرین است و ۴۱/۸٪ معلمان انجام این فعالیت را به طور روزانه ثبت کرده‌اند. در مرحله دوم، استفاده روزانه از پرسش شفاهی (۲۶/۶٪) گزارش شده است. اما دانش‌آموزان گزارش کرده‌اند که روزانه به پرسش‌های شفاهی معلمان (۵۸/۲٪) جواب می‌دهند سپس به سوالات موجود در کتاب یا برگه تمرین پاسخ می‌دهند (۵۳٪).

در مورد استفاده از روش امتحان کتبی، بین پاسخ دانش‌آموزان و معلمان نزدیکی وجود دارد. ۳۶/۶٪ دانش‌آموزان و ۳۲/۶٪ از معلمان، انجام امتحان کتبی به طور هفتگی را گزارش کرده‌اند.

۳-۵. کتابخانه‌های مدرسه و کتابخانه‌های کلاسی

تقریباً همه دانش‌آموزان پایه چهارم (۸۵٪ در سطح بین‌المللی) در مدرسه‌هایی تحصیل می‌کرده‌اند که کتابخانه داشته‌اند و اغلب آن‌ها (۶۵٪) بیش از ۵۰۰ کتاب داشته‌اند. بسیاری از دانش‌آموزان به کتابخانه‌های کلاسی هم دسترسی داشته‌اند.

بر اساس گزارش مدیران، ۲۰٪ از مدرسه‌ها فاقد کتابخانه‌اند. از ۸۰٪ مدرسه باقیمانده، فقط ۲۴٪ کتابخانه‌هایی با بیش از ۵۰۰ جلد کتاب دارند. ۱۴٪ کم‌تر از ۲۵۰ جلد و ۲۸٪ هم بین ۲۵۰ تا ۵۰۰ جلد کتاب دارند.

طبق اظهار معلمان، ۶۶٪ از کلاس‌ها فاقد کتابخانه درون کلاس هستند، اما ۳۳٪ به داشتن کتابخانه داخل کلاس اشاره داشته‌اند.

۳-۶. فرصت استفاده از کتابخانه کلاس

با وجود دسترسی گسترده به کتابخانه‌های کلاسی، معلمان به استفاده خیلی کم و به ندرت از آن‌ها اشاره کرده‌اند. به طور متوسط در همه کشورهای، اغلب دانش‌آموزان پایه چهارم (۶۲٪) تنها به طور هفتگی یا حتی کم‌تر فرصت داشته‌اند از کتابخانه کلاس استفاده کنند. تقریباً نیمی از کلاس‌هایی که کتابخانه دارند، به دانش‌آموزان فرصت استفاده نمی‌دهند و تنها ۱/۴ از آن‌ها به طور هفتگی اجازه استفاده از کتاب‌های موجود در کلاس را می‌دهند (س ۲۰، پرسشنامه معلم)

۳-۷. میزان دسترسی به رایانه

دسترسی به رایانه برای آموزش خواندن شدیداً بین کشورهای متفاوت است. در حالی که تقریباً همه دانش‌آموزان (بیش از ۹۰٪) در کانادا، انگلستان، ایسلند، هلند، نیوزلند، اسکاتلند، سنگاپور، سوئد و ایالات متحده در کلاس یا در مدرسه به رایانه دسترسی داشته‌اند،

۴. بافت خانه و مدرسه

۴-۱. خانواده‌های محروم

به طور متوسط در سطح بین‌المللی، میانگین عملکرد دانش‌آموزان در مدرسه‌هایی که تعداد دانش‌آموزان متعلق به خانواده‌های محروم در آن‌ها اندک بود (کم‌تر از ۱۰٪)، به‌طور چشمگیری (۴۰ نمره) بالاتر از مدرسه‌هایی بود که اغلب دانش‌آموزان آن‌ها از خانواده‌های محروم بودند. به طور کلی، بر اساس گزارش مدیران، یک سوم از دانش‌آموزان در مدرسه‌هایی هستند که تعداد دانش‌آموزان محروم در آن‌ها اندک است، اما یک چهارم (۲۳٪) در مدرسه‌هایی تحصیل می‌کنند که بیش از ۵۰٪ دانش‌آموزانشان به خانواده‌هایی تعلق دارند که از نظر اقتصادی محرومند.

بر اساس گزارش مدیران از ۲۵/۹٪ از مدرسه‌ها، دارای بیش از نیمی از دانش‌آموزان خانواده‌های محروم هستند.

بیش از ۱۴ درصد از خانواده‌ها خود را در حد فقیر و ۷۵/۴٪ خود را در حد متوسط توصیف کرده‌اند.

اجرای آزمون آیین میانگین نمرات دانش‌آموزان نشان می‌دهد، دانش‌آموزانی که به خانواده‌های محروم تعلق دارند، به طور معناداری عملکرد پایین‌تری داشته‌اند. همچنین در دانش‌آموزانی که به خانواده‌های مرفه تعلق داشته‌اند تفاوت عملکرد، دیده نمی‌شود. بالاترین عملکرد متعلق به دانش‌آموزان خانواده‌های متوسط است.

۴-۲. تعامل خانه و مدرسه

حداقل نیمی از دانش‌آموزان پایه چهارم در کانادا، فرانسه، هنگ کنگ، ایسلند، ایران، فلسطین اشغالی، کویت، هلند، نیوزلند، سنگاپور و ایالات متحده در مدرسه‌هایی تحصیل می‌کرده‌اند که برقراری ارتباط با والدین مورد تأکید بوده است. بیش‌ترین ارتباط والدین با مدرسه، به

بخش بزرگی از دانش‌آموزان (بیش از ۸۰٪) در بلژیک، بلغارستان، کلمبیا، یونان، ایران، کویت، مقدونیه، مولداوی، روسیه، اسلواکی و ترکیه هیچ نوع دسترسی به رایانه نداشته‌اند.

همان‌طور که در گزارش بین‌المللی قید شده است، طبق گزارش مدیران مدرسه‌های ایرانی ۹۴٪ از مدرسه‌ها فاقد رایانه هستند و در سایر مدرسه‌ها نیز تعداد دستگاه‌های رایانه بسیار محدود است.

۳-۸. شاخص ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

در سطح بین‌المللی، معلمان برای نظارت بر پیشرفت دانش‌آموزان، بر نظرات حرفه‌ای خود متکی بوده‌اند. به طور متوسط، ۷۰٪ دانش‌آموزان در کلاس‌هایی تحصیل می‌کرده‌اند که معلمانشان تأکید اصلی را بر نظرات حرفه‌ای خود قرار داده‌اند، در حالی که تأکید اصلی، در ۵۵٪ بر آزمون‌های کلاسی، در ۳۳٪ بر آزمون‌های تشخیصی، در ۲۳٪ بر امتحانات سراسری و منطقه‌ای، و در ۱۶٪ بر آزمون‌های استاندارد شده است.

در ایران، ۷۵/۵٪ از معلمان بر آزمون‌های کلاسی، ۵۹/۶٪ بر آزمون‌های تشخیصی، ۵۰٪ بر نظر تخصصی خود، ۲۷٪ بر امتحانات منطقه‌ای و ۱۸٪ بر آزمون‌های استاندارد تأکید بسیار داشته‌اند.

۳-۹. منابع آموزشی

به طور متوسط و در همه کشورهای، ۴۳٪ از دانش‌آموزان به کافی بودن دسترسی به منابع اشاره کرده‌اند و تنها ۱۸٪ به ناکافی بودن دسترسی به منابع اشاره کرده‌اند. دانش‌آموزانی که در مدرسه‌های بدون کمبود یا نارسایی از نظر منابع، تحصیل می‌کرده‌اند، در مقایسه با آن‌هایی که در مدرسه‌هایی بوده‌اند که به کمبودها پاسخ «خیلی زیاد» داده‌اند، از پیشرفت تحصیلی بالاتری در خواندن برخوردار بوده‌اند.

یک مشکل جدی مطرح کرده‌اند.

۴-۴. جو عاطفی و ارتباطی در مدرسه

به طور متوسط در سطح بین‌المللی، قریب به یک سوم دانش‌آموزان (۳۶٪) در مدرسه‌هایی تحصیل می‌کرده‌اند که مدیران آن‌ها به روحیه بالا در دانش‌آموزان، انتظارات تحصیلی بالا، احترام به اموال مدرسه، و حمایت بالای والدین اشاره کرده‌اند. این دانش‌آموزان، نسبت به آن‌هایی که در فضاهای مدرسه‌ای ضعیف‌تر بوده‌اند، از پیشرفت تحصیلی بالاتری در خواندن برخوردار بوده‌اند.

در ایران ۶۶٪ مدیران رضایت شغلی معلمان را بالا توصیف کرده‌اند. همچنین ۶۲٪ انتظار معلمان از پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، ۴۰٪ حمایت والدین از پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، ۴۰٪ احساس مسؤ‌ولیت دانش‌آموزان در قبال اموال مدرسه و ۷۷٪ اشتیاق دانش‌آموزان به کسب موفقیت تحصیلی در مدرسه را بالا توصیف کرده‌اند.

با نگاهی به نتایج مشخص می‌شود،
نگرش دانش‌آموزان ایرانی نسبت به
خواندن بسیار مثبت است

ترتیب شامل برگزاری جلسات گفت و گو بین اولیا و مربیان، ارسال نامه، برنامه و خبرنامه برای خانواده‌ها به منظور مطلع کردن آن‌ها از مسائیل مدرسه، و دعوت والدین به مناسبت‌های گوناگون به مدرسه بوده است.

۴-۳. غیبت از مدرسه

به نظر می‌رسد، غیبت موضوع رایجی در میان دانش‌آموزان پایه چهارم نباشد. به طور متوسط در سطح بین‌المللی، تقریباً ۸۰٪ از دانش‌آموزان در مدرسه‌هایی بوده‌اند که مدیران آن‌ها گزارش کرده‌اند، یا غیبت یکی از مسائیل آن‌ها نبوده، یا خیلی جزئی بوده است. در ایران هم فقط ۱۲٪ از مدیران آن را به عنوان

۵. نگرش دانش آموزان و عادت‌های خواندن

۵-۱. نگرش به خواندن

در همه کشورها، نگرش دانش آموزان نسبت به خواندن به طور کلی مثبت بوده است و دانش آموزانی که نگرش مثبت‌تری داشته‌اند، عملکرد بهتری هم در خواندن داشته‌اند. در سطح بین‌المللی به طور متوسط، قریب به نیمی از دانش آموزان با هر پنج عبارت مربوط به لذت بردن از خواندن و ارج نهادن به کتاب خوانی، موافق بوده‌اند. در همه کشورها، نگرش دختران مثبت‌تر از پسران بوده است.

۷۰٪ دانش آموزان ایرانی از خواندن لذت

می‌برند. ۸۳٪ ابراز کرده‌اند که اگر کسی به آن‌ها کتاب هدیه بدهد، خوشحال می‌شوند، ۸۰٪ آن‌ها معتقدند که برای موفقیت در آینده، باید مطالب را خوب بخوانند و ۵۶٪ گفته‌اند، دوست دارند با دیگران درباره کتاب صحبت کنند. با نگاهی به نتایج مشخص می‌شود، نگرش دانش آموزان ایرانی نسبت به خواندن بسیار مثبت است.

نتایج حاصله نشان می‌دهند، دانش آموزانی که نگرش مثبت دارند، به طور معناداری دارای عملکرد بالاتری در آزمون پرلز بوده‌اند.

۵-۲. میزان خواندن داستان

به طور متوسط در سطح بین‌المللی، ۶۳٪ از دانش آموزان پایه چهارم، خواندن داستان یا داستان کوتاه را گزارش کرده‌اند. درصد دختران (۷۰٪) در این مورد، بیش از پسران (۵۵٪) بوده است. به همین ترتیب، به طور متوسط و در سطح بین‌المللی، ۶۱٪ خواندن برای کسب اطلاعات را، حداقل به طور هفتگی، گزارش کرده‌اند. با وجود این، درصد دخترانی که به طور هفتگی برای کسب اطلاعات مطلبی را می‌خوانند (۶۲٪) یا درصد پسرانی که به این کار اقدام می‌کنند (۵۹٪) قابل مقایسه است.

در دانش آموزان ایرانی، مطالبی که بیش تر روزانه مطالعه می‌کنند به ترتیب عبارتند از: نوشته‌های روی صفحه تلویزیون (۵۸٪)، مطالبی درباره کشور ایران (۳۳/۱٪)، کتاب‌ها یا مطالبی درباره ورزشکار یا حیوان مورد علاقه (۲۵/۸٪)، کتاب‌های داستان کوتاه یا بلند (۲۳/۴٪) و سپس کتاب‌های خنده‌دار (۲۱/۴٪).

اما آنچه که به طور هفتگی اتفاق می‌افتد ابتدا خواندن کتاب‌های خنده‌دار و داستان‌های کوتاه یا بلند (۴۲/۵٪)، سپس مطالبی درباره موضوعات مورد علاقه (۳۶/۲٪)، مطالبی درباره ایران (۳۵/۶٪)، دستورالعمل و دفترچه راهنما (۳۲/۵٪) و سپس مجله (۲۹/۵٪) است.

مقایسه بین نوع مطالب خوانده شده توسط پسر و دختر تفاوتی را نشان نمی‌دهد؛ فقط پسران قدری بیش تر از دختران کتاب‌های خنده‌دار می‌خوانند.